

Ysraýyl goşunynyň birinji hatarynda ölüme ýollanýan falaşa jöhitleri kimler?

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Sözler, Taryhy makalalar
написано kitapcy | 26 января, 2025

Ysraýyl goşunynyň birinji hatarynda ölüme ýollanýan falaşa jöhitleri kimler? YSRAÝYL GOŞUNYNYŇ BIRINJI HATARYNDA ÖLÜME ÝOLLANÝAN FALAŞA JÖHITLERI KIMLER?

Gaza halky ýaýdançsyz gyrylýar.

Aýal-ebtat, çaga-çuga, syrkaw-ýarawsyz, garry-gurty «Holokosta» rahmet okadýan warwarlyk bilen açlyga sezewar edilýär ýa-da öldürilýär.

Musulman syýasatçylaryň ýagdaýy ysmaza uçran adamyň ýagdaýyndan gowy däl.

Syýasatçylaryň tersine, Gaza halky Ýakyn Gündogarda ähli milletlere görüm-görelde boljak derejede goranýar we çydamlylyk görkezýär.

Gazanyň aýagy çarykly çagalary oktýabr aýyndan bäri «Merkawa-4» atly tanklaryň 40%-ni paýhynlady. Özem bu görkeziji «Hamasyň» däl-de, ysraýyl goşunynyň resmi görkezijisi.

Ysraýyl goşuny sandan çykan hasaplaýan «Merkawa-3» tanklaryny fronta sürdi. Bulary Afrikadaky käbir ýurtlara satmagy meýillesdirýärdiler.

Şeýle-de mundan oň tanklarda dört esger bolýan bolsa, indi üçe düşdi. Biziň bilşimizden, ysraýyl goşuny muny indi ikä düşürmegiň ýollaryny gözleýär.

Uruşyň başyndan bäri ýene Ysraýylyň görkezijilerine görä, 500 müňden gowrak jöhüt ýurtdan çykyp gidipdir.

Ysraýylyň göz önüne tutýan iň esasy maksady dünýäniň çar künjünde ýaşayan jöhitleri Ýakyn Gündogara üşürmekdi.

Şonuň üçinem bu görkeziji hiçem göz ýumar ýaly däl san bolup garşymyza çykýar. Şeýle-de, Ysraýylyň turizmden girýän girdeji doly durdy, ekerançylyk pudagy umuman alanda palestinaly işçilere bagly bolandygy üçin togtamagyň bäri ýanynda dur.

Welhasyl, Ysraýyl üçin adam sany şular ýaly möhüm orunda durka, frontyň önüne we iň howply nokatlara ugratmakdan çekinilmeyän topar bar: Falaşaly jöhitler!

Mundan oň Ysraýyl ýörite bankalara salynyp goýlan ganlary zibile zyňmagy bilen dile düşüpdü.

Ysraýyllylar muny «Afrikadan gelen falaşaly jöhitleriň ganynda dürli wiruslar bolmagy mümkin» diýip başyndan sowmaga synanyşypdy, emma munuň aňyrsynda aparteid görnüşli bahananyň ýatandygyny bütin dünýä bilýärdi.

Häzir Ysraýylda deňlik ugrunda göreşýän efioپیýaly falaşa jöhitleriň kyssasy bolsa tutuşlygyna tötänliklere esaslanýardy.

• Falaşaly jöhitle

«Falaşa» sözi iudeý dinine uýýanlaryň gadym kysmaty bolan «sürgün» manysyny berýär.

Efiopiýaly jöhitle bolsa özlerini «Beta jöhitle», ýagny «öý eýesi jöhitle» diýip atlandyrmagy makul bilýär.

Falaşalylar özlerini Süleýman pygamberiň ilkinji we hakyky perzentleri hökmünde görýär, hatda käbirleri iudeýligiň başynyň özlerinden başlaýandygyny aýdýar.

Şeýle-de, falaşalar berk bedenlidikleri we bialaç ýagdaýdadyklary sebäpli Ysraýylyň gözleýän «sarp edip boljak adam güýji» nukdaýnazaryndan örän gymmatly orna eýe.

Ysraýylly jöhitle olara kanunylyk gazandyrmaq üçin Müsüre äkidilen gullardan ýaýrandyklaryny ýa-da Afrikadaky Aksum patyşalygyna satylan jöhitle gullardan emele gelendiklerini öňe sürýär. Şeýle-de bolsa, bu boýunça hiç hili arheologiki subutnamalaryň ýoklugy ysraýyllylaryň arasynda düýpli soraglaryň döremegine getirýär.

Efiopiýaly jöhitle bolsa jöhitle mifologiýasynda Süleýman pygamber (a.s) bilen bir gijelik hylwatda bolan şa zenany Makedadan (Saba) dünýä inen neberediklerini we taryhyň dürli döwürlerinde Afrikada arassalyklaryny saklap gelendiklerini aýdýar.

Falaşalaryň pikirçe Süleýman pygamber (a.s) melikä şeýle diýipdir:

– Şu ýüzügi al, eger menden çagaň bolsa, bu ýüzük yşarat bolar. Eger ogluň bolsa, ol bu ýüzügi daksyn we meniň ýanyma gelsin. Seniň bilen ýatanda düýşümde Ysraýylyň üstüne günüň dogandygyny, emma ol ýerde galman Efiopiýa gidendigini we ol ýeriň üstünde ýagty saçandygyny gördüm. Megerem, seniň üstüň bilen ýurduň mukaddesleşer. Meniň aýdanlarymy et we bir Hudaýa ytagat et.

Şu pikir jöhitleriň «Mukaddes ýazgylarynda-da» özüne şu sözler bilen ýer tapmagy falaşalylaryň öz paradigmasyna güýçli argument berýär:

«Süleýman patyşa Saba melikesiniň her arzuw-islegini ýerine yetirdi. Aýratynam oňa ýürekden çykan gaty köp sowgat-serpaý etdi. Mundan soň melike adamlary bilen birlikde ol ýerden

aýrylyp, öz ýurduna dolandy». (Patyşalaryň kitaby)

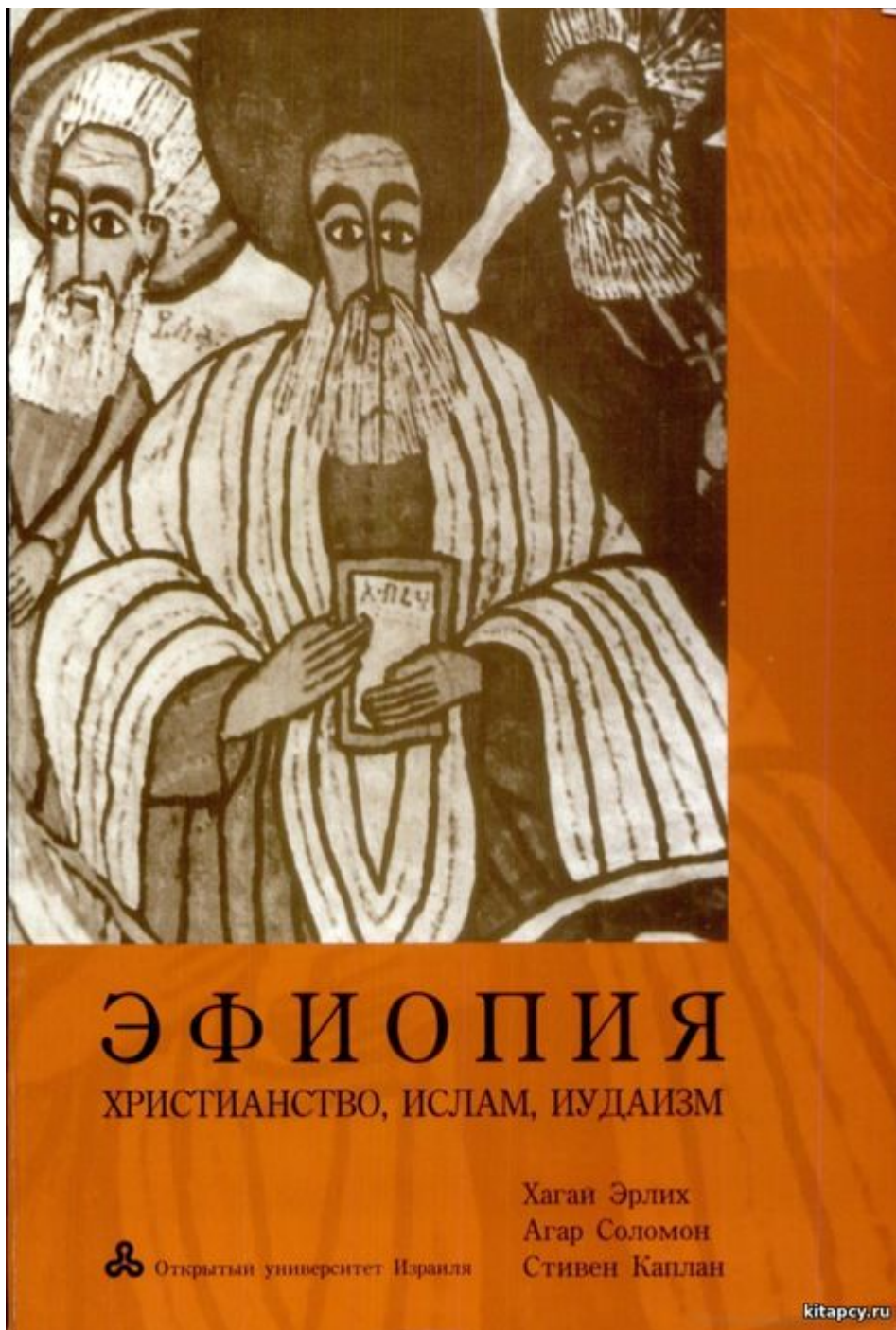
Falaşaly jöhitle Efiopiýada 556-njy ýylda Aretas atly lider bilen güýçlenmegi başarýar, emma hristianlara garşy girişen gandöküşliklerinden soň hristian dünýäsi aýaga galýar we Rim imperiýasy sebite goşun ýollap, bu gandöküşlikleriň öňüni alýar.

Hristian goşuny Efiopiýa girenden soň bu gezek falaşalylar üçin kyn günler başlanýar, çünki güýji ele alan hristianlar düýpli assimilizasiýa çäresini geçiripdir. Şundan soň falaşalylar öý-öwzaryny taşlap daglara çekilipdir.

Käbir çeşmeler Falaşa (Sürgün) sözünüňem şu wakadan soň berilendigini aýdýar.

Efiopiýada Aksum patyşalygy gurulanda daglara çekilen falaşalylar bu gezek merkezi häkimiýete baş galdyryp, patyşalygy ýykmagyň hötdesinden gelipdir. Falaşalylaryň bu gozgalaňyna bolsa, Ýodit atly bir garaýagyz jöhiti aýal baştutanlyk edipdir.

Ýoditiň ölmegi bilen 912-nji ýyldan soň falaşaly jöhitle Efiopiýada ikilenç ady tutulmaýar.

ЭФИОПИЯ

ХРИСТИАНСТВО, ИСЛАМ, ИУДАИЗМ

Хаган Эрлих
Агар Соломон
Стивен Каплан

 Открытый университет Израиля

kitapcy.ru

Musulmanlaryň XVII asyrdan sebete agalyk edip başlamagy bilen falaşalyklar köne duşmanlary hristianlar bilen bileleşipdir, emma bu bileleşikdenem netije bolmansoň, syýasy işlerden doly el çekip, bir gyra çekilipdir. Hem yslam dünýäsi, hem-de Günbatar dünýäsi falaşaly jöhitleri üç asyra golaý wagtlap doly diýen ýaly ýatdan çykardy.

1867-nji ýylda Azriel Hildeşeymer atly jöhüt Efiopiýada falaşalyklaryň gaýtadan üstüni açdy.

XIX asyryň ahyry jöhitleriň ýurt tutunma islegleriniň artan we dünýä kapitalynda möhüm orunlara gelmäge başlan wagtydy.

Falaşalyklaryň üstüniň açylmagy aýratynam Ýewropadaky jöhüt

jemagatlaryň ünsüni çekdi we bu boýunça gyzyklanmaga başlandy. «Alliance Israélite Universelle» geçiren barlaglarynyň netijesinde olaryň hakykatdanam jöhitdigini aýtdy. Bu hanar jöhitleriň arasynda sensassiýa döredenem bolsa, meselä ýeterlik üns berilmedi.

Falaşalylar ýene kyrk ýyllyk ýatdan çykarylma döwrüne terk edildi.

1904-nji ýyla gelinende bolsa, Žak Faitlowiç atly jöhit iki falaşaly jöhit çagasyny okatmak üçin Ýewropa getiripdi.

Ýewropaly sionistler we falaşaly jöhitler ilkinji gezek şeýle waka bilen ýüzbe-ýüz bolupdylar.

Sebäbi doly bilinmese-de, dünýäniň islendik ýerine biri-birine arka durýan jöhitler falaşalylary öz aralaryna almakda kynçylyk çekýärdiler.

Wagtal-wagtal sebitde okuw jaýlaryny açan bolsalaram, aralaryna, hususanam jemagatlaryna ýakynlaşdyrmanlaryny gowy görýärdiler.

Bu ýagdaý Ysraýyl döwleti gurulandan soňam dowam etdi, tä 1970-nji ýyla çenli.

Ysraýyl döwleti falaşa jöhitleriniň hakykatdanam jöhitdiklerini we Ysraýyla gelip biljekdiklerini, diňe 1970-nji ýylda kabul etdi.

Gürrüňsiz, mundaky iň möhüm faktor «1967-nji ýylyň uruşyndan» soň Ysraýylyň çäginin iki esse ulalmagy we adam güýjüne duýulýan düýpli mätäçligiň artmagydy.

Efiopiýa ýaly gytçylykdan ýaňa bili üzülen ýurtdan kowçum-

kowçum bolup Ysraýyla gelýän falaşalylyklar iň pes işlerde işledildi we goşunda birinji fronta sürülen bölümler boldy. Ysraýyl diňe meýletin göçler bilenem çäklenmedi. «Musa operasiýasy» we «Melike Saba operasiýasy» adyny beren harby häsiýetli göçüriş hereketleri bilen Sudandan jemi 15 müňe golaý falaşaly jöhidi Ysraýyla getirdi.

90-njy ýyllarda-da bu operasiýalar dowam etdirildi we bu gezek Efiopiýadan 30 müň falaşaly jöhiti göçürilip, Ysraýyla getirildi.

2000-nji ýyllaryň başyna gelenimizde Ysraýyldaky falaşa jöhitleriniň sany 100 müňe ýeteňkirläpdi. Munuň ýarsyna golaý Ysraýylda dünýä inen çagalardy.

Falaşaly jöhidler Ysraýylda köplenç garaşylyşy ýaly ekerançylyk işlerinde ýa-da agyr senagat pudagynda işledildi. Dini integrasiýa boýunça Ysraýyl ullakan kynçylyk çekmedi, emma akýagyz jöhidler jemgyýetçilik we hukuk meselelerinde falaşalylyklary kabul etmekde düýpli kynçylyklary başdan geçirdiler we bu ýagdaý günden-güne san-sajaksyz jemgyýetçilik konfliktini-de özi bilen bile alyp gelýär.

Asly efiopiýaly 19 ýaşly Solomon Tekahyň ysraýyl polisiýasy tarapyndan öldürilmeginden soň falaşaly jöhidler Ysraýyldaky «aparteid» çäresine mundan artyk çydaman köçä çykdylar.

Ysraýyl polisiýasynyň demonstratlara garşy özüni alyp barşy garaşylyşyndanam beter wagşyçylyklydy.

SiYAHÎ YAHUDİLER

FALAŞALARIN
ETNİK KÖKENİ, DİNİ
GELENEKLERİ
VE İSRAİL'E
GÖÇLERİ

DR. NESLIHAN KURAN

divan
AYRINTI

kitapcy.eu

Aslynda köp akýagyz jöhüt falaşalylaryň aslynda hristiandyklaryny we iudeýlige hiç hili degişli ýerleriniň ýokdugyny pikir edýär.

Ysraýylyň Gan bankynyň şu günlerem falaşalylaryň ganyny zibile zyňandygyna üns berilende, Gazadaky mazlumlaryň üstüne nämüçin öňki hatarlarda falaşaly jöhütleriň ugradylýandygy hakdaky soragyň jogabyny aňsatlyk bilen tapsa bolýar.

Gazadaky uruş häzirlikçe Ysraýyldaky syýasy taýdan bolşy ýaly jemgyýetçilik krizisleriňem partlamagynyň önüne bent basýar. Emma bu uruş Ysraýyl Paradigmasynyň soňuny golaýladana meňzeýär. Jöhütler indi Ysraýylyň howpsuz ýerdigi hakdaky

pikir bilen hiç hili ylalaşmaýar.

Jöhitligiň taryhy menzillerinde bolsa şek-şübhä asla ýer bolmajak derejede çuňňur jebri-jepalar gizlenip ýatyr. « Hamas » aslynda uruşy 7-nji oktýabrda Ysraýylyň zyýanyna bireýýäm soňlapdy.

Häzir gazaly eneler çagalaryny toýa ugradýan ýaly mazara goýýan bolsa, Ysraýylda « indi näme bolarka? » soragy we gorkusy bütin ýurdy ýesir aldy.

Mehmet MAZLUM ÇELIK.

@MMazlumcel

celikmehmedmazlum@gmail.com

Şenbe, 17.02.2024 ý. Taryhy makalalar